

I. TÉMA

SUBSTANTIVA II. DEKLINACE; ADJEKTIVA I. A II. DEKLINACE

SUBSTANTIVA II. DEKLINACE

K substantivum II. deklinace se řadí substantiv zakončení v 1. pádě sg. na -us, -er (jsou povětšinou rodu mužského, nebo v 1. pádě mají koncovku -um (rod střední). Všechna v 2. pádě sg. mají koncovku ī. V II. deklinaci se vyskytují substantiva všech tří rodů (viz výjimky), v naprosté většině se ale jedná o maskulina a neutra.

Vzory pro maskulina (feminina) jsou: servus ī m. = otrok, puer rī m. chlapec.

Vzorem pro neutra je: exemplum ī n. = příklad.

Vzory pro maskulina (a feminina)

sg.		pl.	
serv-us	ager	serv-ī	agr-ī
serv-ī	agr-ī	serv-ōrum	agr-ōrum
serv-ō	agr-ō	serv-īs	agr-īs
serv-um	agr-um	serv-ōs	agr-ōs
serv-e	ager	serv-ī	agr-ī
serv-ō	agr-ō	serv-īs	agr-īs

Skloňování vzoru servus a ager se liší ve vokativu sg., kdy vzor ager nemá žádnou koncovku.

Obecně platí (s výjimkou vok. sg. u vzor servus), že nom. a vok. jak sg., tak i pl. se sobě rovnají.

Podle vzoru ager se skloňuje také substantivum vir ī m. = muž.

Výjimky:

Do II. deklinace patří některá feminina:

- jména stromů, zemí, ostrovů a měst (laurus ī f. = vavřín; populus ī f. = topol (POZOR! Neplést si s mnohem častěji používaným populus ī m. = lid); Dēlus ī f. = Délos; Aegyptus ī f. = Egypt; Corinthus ī f. = Korint)
- několik dalších substantiv (humus ī f. = hlína, země; alvus ī f. = břicho)
- některá slova řeckého původu (periodus ī f. = perioda, období)

Vzor pro neutra

sg.	pl.
exempl-um	exempl-a
exempl-ī	exempl-ōrum
exempl-ō	exempl-īs
exempl-um	exempl-a
exempl-um	exempl-a
exempl-ō	exempl-īs

Pro skloňování neuter všech deklinací platí tato pravidla:

- Akuzativ a vokativ sg. i pl. se tvarem vždy rovnají tvaru nom. sg. a pl.
- V plurálu jsou nom., ak. a vok. zakončeny na –a.

ADJEKTIVA I. A II. DEKLINACE

Charakteristika adjektiv

V latině mají přídavná jména tři rody (maskulinum, femininum a neutrum) a skloňují se buď podle vzorů substantiv I. a II. deklinace, nebo podle vzoru substantiv III. deklinace (viz téma č. 9). Adjektiva stojí často – na rozdíl od češtiny – až za substantivem. V latinských textech může být také adjektivum od substantiva odděleno větším počtem slov, je tedy nutné přiřazovat adjektivum k substantivum na základě gramatické shody v rodě, čísle a pádě.

Adjektiva skloňující se podle vzorů I. a II. deklinace mají pro každý rod zvláštní zakončení (1. varianta: –us, –a, –um; 2. varianta –er, (e)ra, (e)rum).

- us, er pro maskulina (bonus, pulcher)
- a pro feminina (bona, pulchra)
- um pro neutra (bonum, pulchrum)
- Ve slovníku jsou jejich koncovky řazeny u slova v pořadí rod mužský, ženský a střední (bonus a um; pulcher, chra, chrum; liber era, erum)

Skloňování adjektiv

- tvary maskulina na –us podle vzoru servus; tvary maskulina na –er podle ager
- tvary feminina na –a podle vzoru femina

- tvary neutra na –um podle vzoru exemplum

Přiřazování adjektiva k substantivu

Adjektivum se spolu se substantivem skloňuje, proto je třeba zachovat shodu v rodě, čísle a pádě.

- k substantivu rodu mužského (rozhoduje o tom **ne** koncovka substantiva v 1. p. sg., ale **rod** substantiva (m.)) přidáváme tvary adjektiva pro maskulinum (-us, -er)
př.: servus bonus; dominus liber
- k substantivu rodu ženského (rozhoduje o tom **ne** koncovka substantiva v 1. p. sg., ale **rod** substantiva (f.)) přidáváme tvary adjektiva pro femininum (-a)
př. serva bona; domina libera
- k substantivu rodu středního (rozhoduje o tom **ne** koncovka substantiva v 1. p. sg., ale **rod** substantiva (n.)) přidáváme tvary adjektiva pro neutrum (-um)
př. exemplum bonum, exemplum pulchrum

POZOR!

Dle výše uvedeného pravidla ale: poëta bonus; populus pulchra; Corinthus libera

Doporučená cvičení:

Mikendová, s. 48 – 51

Pech, s. 58, 69-70